

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Markéta Bednarzová. Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785, financovaného z ESF a státního rozpočtu ČR. Provozováno Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze.

LITERATURA A JEJÍ DRUHY A ŽÁNRY

LITERÁRNÍ DRUHY

- problematice literárních druhů a žánrů se věnuje genologie
- je možné dvojí dělení:
  - a) lyrika, epika, drama
  - b) poezie, próza, drama (novější členění)
- literární druhy se dále dělí na literární žánry
- dělení žánrů podle literárních druhů je jen orientační, žánry a žánrové varianty se mohou mísit, zejména od 20. století

PRÓZA, POEZIE

- dvě základní výrazové formy

próza

- výrazové prostředky: slova, věty, odstavce, kapitoly

poezie

- výrazové prostředky: verš, sloka / strofa

LYRIKA

- nedějovost
- nálady a pocity lyrického subjektu
- typické je používání básnických prostředků (metafora)
- nejčastější forma: verš
- oproti epice spíše subjektivní
- tematicky můžeme dělit:
  - přírodní
  - milostná
  - vlastenecká
  - sociální aj.

LYRICKÉ ŽÁNRY

- píseň
  - báseň určená ke zpěvu
- óda
  - oslavná báseň
- hymnus
  - chvalozpěv, oslava božstev
- sonet
  - báseň s pevným počtem veršů a rýmovým schématem
  - dvě čtyřverší: abba abba
  - dvě trojverší: cdc ede

- žalm
  - báseň s oslavnými motivy a projevy smutku
  - souvisí s biblickým textem
- elegie
  - žalozpěv, projev smutku

EPIKA

- založeno na ději
- oproti lyrice spíše objektivní
- vyprávění, jehož nositelem je vypravěč (ich-forma → 1. osoba jednotného čísla; er-forma → 3. osoba jed. č.)
- postavy (hlavní, vedlejší)
- nejčastější forma: věty v odstavcích (tvoří kapitoly)
- dělíme na:
  - velkou
  - střední
  - malou (drobnou)
  - publicistickou

A) ŽÁNRY VELKÉ EPIKY

- epos
  - dlouhá básnická skladba o hrdinských činech
- román
  - prozaické dílo se složitým syžetem
- legenda
  - život světce
- cestopis
  - soubor věcných informací a autorových zážitků o cestě

B) ŽÁNRY STŘEDNÍ EPIKY

○ povídka

- vymezuje se vůči románu – méně časově i tematicky rozvětvený žánr

○ novela

- vymezuje se vůči románu a povídce – větší jednoduchost než v povídce, žádné vedlejší příběhy či epizody

○ romaneto

- podobné novele – liší se tematicky (tajemství, fantastično)

○ pohádka

- příběh s fantastickými motivy a obtížným úkolem, který musí hrdina splnit

○ pověst

- příběh vázaný konkrétní historickou událostí, osobou nebo lokalitou

○ mýtus

- výklad událostí, jenž je částečně založený na historických událostech, částečně na fantastických motivech

C) ŽÁNRY DROBNÉ EPIKY

- bajka
  - alegorické vyprávění s morálním ponaučením
- anekdota
  - stručně uvedená situace s nečekanou komickou pointou

D) PUBLICISTICKÉ ŽÁNRY

- reportáž
  - objektivní podání informací o jakémkoli tématu
- zpráva
  - objektivní podání informací s autorovým hodnocením
- fejeton
  - krátký subjektivně pojatý úvahový text
- úvodník
  - zvláštní typ komentáře
  - hodnotí aktuální události a problémy (stanovisko celé redakce, ne jen autora)

- referát
  - podává informace o dané skutečnosti (společenská událost, kniha, sportovní utkání)
- recenze
  - informující žánr s hodnocení dané skutečnosti (obvykle kulturní událost)
- interview
  - informace o dané osobnosti na základě rozhovoru

LYRICKOEPICKÉ ŽÁNRY

- žánry na pomezí lyriky a epiky
- je zastoupena dějová i pocitová složka
- odlišují se tematicky
- balada
  - má pochmurný děj, popisuje marný zápas člověka s různými silami
- romance
  - má optimistické téma
  - označení romance se používá i pro jiné texty

DRAMA

- dějovost
- divadelní zpracování (ale i knižní vydání)
- herci, kulisy
- dramatické postavy
- dialog → tvořen replikami
- monolog
- veršované i prozaické drama

DRAMATICKÉ ŽÁNRY

- komedie
  - směšné napodobení skutečnosti
  - kritika postavy a její hlavní vlastnosti
- tragédie
  - vznešenost témat i postav
  - boj člověka s nepříznivým osudem
- tragikomedie
  - prolínání komických a tragických prvků
- činohra

○ opera

- spojení dramatu s hudbou
- slovesný podklad opery = libretto

○ muzikál

- spojení mluvené, zpěvní a taneční složky, každá je plně funkční

○ fraška

- groteska, spojování směšného a vážného

○ officium

- události z Kristova života podle evangelií

POUŽITÉ ZDROJE

- *Literatura pro 1. ročník středních škol – učebnice.*
Brno: Didaktis, 2008.
- PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy.*
Olomouc: Rubico, 2000.

